જ્યારે લુકમાને પોતાના દિકરાને નસીયત કરતા કહ્યું : હે મારા દિકરા અલ્લાહનો ભાગીદાર ન બનાવ, બેશક શિર્ક મોટો જુલમછે. (સૂરઃ લુકમાન - ૧૩)

હે મારા દિકરા ! નમાઝને કાયમકર, ભલાઈનો હુકમઆપ, બુરાઈથી મના કર, અને જે મુશીબત આવે તેના ઉપર શબર કર, આ અઝીમત (હોંસલા)ના કામો છે.

અને લોકો તરફથી મોઢું ન ફેરવ, અને ન જમીન પર અકડીને ચાલ, અલ્લાહ કોઈ ખુદ પસંદ અને અહંકાર કરનારને પસંદ નથી કરતો.

પોતાની ચાલમાં મધ્યમમાર્ગ અપનાવ અને પોતાનો અવાજ સહેજ નીચો રાખ. સૌથી વધુ ભુંડો અવાજ ગધેડાનો અવાજ છે. (સૂરઃ લુકમાન - ૧૭,૧૮,૧૯)

અનમોલ પ્રકાશન
૨૮, કબીર કોમ્પ્લેક્ષ,
ગંજ બજાર પાસે,
નડીઆદ-૩૮૭૦૦૧.
www.anmolprakashan.net

મુદ્રક :
મુન ગ્રાફીક્સ : ૯૮૯૮૦૮૮૨૬૬

બિસ્મિલ્લાહિર્રરહમાનિર્રરહીમ

ઈસ્લામી આદાબ

લેખક : મૌલાના મુખ્તાર અહમદ નદવી

ભાષાંતર : અબુ તલ્હા

પ્રથમ આવૃત્તિ : એપ્રિલ-૨૦૧૩ પ્રતઃ ૧૦૦૦

બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ

અર્ઝે નાશીર

ઈસ્લામ સરાપા અમલી દીન હૈ યે ઈન્સાની ઝિંદગીકા અમલી દસ્તુર હૈ, ઈસ્લામકા હક યે હે કે ઉસે દિલસે સચ્ચા માના જાએ ઔર ઝબાન સે ઉસકી સચ્ચાઈકા ઈકરાર કિયા જાએ ઔર અપને હાથ, પાંવ ઔર ઝિંદગીકે તમામ વસાઈલ કે સાથ ઉસ પર અમલ કિયા જાએ ઈસ્લામ મસ્જીદ સે બાઝાર તક ઔર એવાને હુક્મત સે ઘર કી ચાર દિવારી તક અમલી પ્રોગ્રામ પેશ કરતા હૈ. મુસલમાન સરાપા અમલ હૈ. ઉસ કે અમલ કા દાએરા ફર્દ સે જમાઅત તક સબકે સાથ વાબસ્તા હૈ ખુશ નસીબ હૈ વહ લોગ જો ઈસ્લામકે આઈનેમેં અપની શક્લ દેખેં, જીન્કી ઈબાદાત તિજારત વ મુઆમલાત ઝિંદગી ઔર મૌત સબ ઈસ્લામ હી કી આઈનાદાર હો.

ઝૈરે નઝર રીસાલા ઈસ્લામકી ઉન અઅલા તાલિમાત કા એક ઐસા જામેઅ ઔર ખુબસુરત ગુલસિંતા હૈ જીસે હર મેઝ પર સજાના હૈ. ઔર હમેશા અપને સાથ રખના હૈ. વસ્સલામ

- મુખ્તાર અહમદ નદવી

ઈસ્લામી તઅરીફ

આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈરશાદ હૈ.

(૧) ઈસ્લામ યે હે કે ગવાહી દો કે અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅબુદ નહી, ઔર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ અલ્લાહ કે રસૂલ હે.

(૨) નમાઝ અદા કરના.

(૩) ઝકાત અદા કરના.

(૪) રમઝાન કે રોઝે રખના.

(૫) અગર માલી હૈસીયત હો તો બૈતુલ્લાહ કા હજ કરના.

(મુસ્લિમ૧/૩૭)

ઈસ્લામ અલ્લાહકા સબસે પ્યારા દીન હૈ. ઈસ્લામ હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમપર પુરા હો ચુકા હે સારે મુસલમાન એક દુસરે કે દીની ભાઈ હૈ સબસે અચ્છા મુસલમાન વહ હે જીસ કી ઝબાન ઔર હાથસે સારે મુસલમાન મહફુઝ રહે. (બુખારી ૧/૯)

જીસને ઉન પાંચો અરકાન પર પુરી તરહ અમલ કિયા વહ યકીનન જન્નતમેં દાખીલ હોગા.

(બુખારી વ મુસ્લિમ૨/૧૦૯, ૧/૪૩)

ઈમાન કી તઅરીફ

ઈમાન તીન ચીઝોં સે મીલકર પુરા હોતા હૈ. (૧) દિલ સે તૌહીદ વ રિસાલત કો સચ સમઝના. (૨) ઝબાન સે ઉસ કી ગવાહી દેના. (૩) અપને જીસ્મકે અઅઝાઅ (હિસ્સોં) સે ઉસ પર અમલ કરના.

છે ચીઝોં પર ઈમાન લાના ઝરૂરી હૈ.

(૧) અલ્લાહ કી ઝાત પર. (૨) ફરીશ્તોં પર. (૩) અલ્લાહ કી કિતાબો પર. (૪) સબ રસૂલો પર. (૫) ક્યામત કે દીન પર. (૬) તકદીર પર અચ્છી હો યા બુરી. (મુસ્લિમ૧/૩૭)

ઈમાને સાલેહ અમલ સે બઢતા હૈ, ઔર બુરાઈ સે ઘટતા હૈ. (બુખારી ૧/૧૬)

આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈરશાદ હૈ ઉસ શખ્સને ઈમાન કા સહીહ મઝા (મીઠાસ) પા લીયા જો અલ્લાહ કે રબ હોને પર રાઝી હુવા ઔર ઈસ્લામકે દીન હોને પર ઔર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે નબી હોને પર.

(મુસ્લિમ૧/૬૨)

અમલ મેં ઈખ્લાસ

મોમીન કો ચાહીયે કે અપના હર કામ અલ્લાહ કી મરઝી ઔર ઉસી કે હુક્મકી તાબેદારી કી નિયત સે કરે. અલ્લાહ તઅલા કા ઈરશાદ હે .....

ઔર લોગો કો હુક્મ દિયા ગયા હૈ કે વહ અલ્લાહ કી બંદગી કરે ઉસી કે લીયે ખાલીસ કરતે હુએ દીન કો.

(સૂર: બય્યીનહ - ૫)

આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈરશાદ હે અલ્લાહ તઆલા સિર્ફ ઉતનાહી અમલ કબુલ કરતા હૈ જો સિર્ફ ઉસી કે લીયે ખાસ હો ઔર ઉસી કી રઝા કે લીયે કિયા ગયા હો. (નિસાઈ ૬/૪૫)

ઈરશાદે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ હે, વહ શખ્સ કામિયાબ હો ગયા જીસ્ને અપના દિલ ઈમાન કે લીયે ખાલિસ કર લીયા હો ઔર અપને દિલ કો તમામ આલા નિશાત સે મહફુઝ રખા હો. ઔર અપની ઝબાન કો સચ બોલનેવાલી ઔર નફ્સ કો હુક્મે ઈલાહી પર મુતમઈન ઔર આદત કો દુરસ્ત ઔર કાન કો હક કે લિયે ખુલા ઔર આંખ કો ઈબરત કે લિયે દેખનેવાલી રખા હો. (અહ્મદ ૫/૧૪૭)

મોમીન કા સબકુછ અલ્લાહ કે લિયે હૈ

મોમીન કા ફર્ઝ હે કે અપની ઝિંદગીકી હર ચીઝ અલ્લાહ કી મરઝીકે લીયે કરે અલ્લાહ કા ઈરશાદ હૈ

قُلْ اِنَّ صَلَاتِیْ وَ نُسُکِیْ وَ مَحْیَایَ وَ مَمَاتِیْ لِلّٰہِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ لَا شَرِیْکَ لَهٗ وَبِذٰلِکَ

اُمِرْتُ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُسْلِمِیْنَ (الانعام۔١٦٤)

કેહદો, બેશક મેરી નમાઝ, ઔર મેરી કુરબાની, ઔર મેરી ઝિંદગી, ઔર મેરી મૌત અલ્લાહ રબ્બુલ આલમીન કે લિયે હૈ. ઉસકા કોઈ શરીક નહી હૈ, ઔર ઉસીકા મુઝે હુક્મ દિયા ગયા હૈ, ઔર મૈં મુસલમાનો મેં પહેલે દરજાકા હું.

(સૂર: અનઆમ૧૬૪)

આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ અક્સર યે દુઆ પઢતે થે

اَللّٰھُم لَکَ رَکَعْتُ وَبِکَ اٰمَنْتُ وَلَکَ اَسْلَمْتُ خَشَعَ لَکَ سَمْعِیْ وَبَصَرِیْ وَمُخِّیْ

وَعَظَمِیْ وَ عَصَبِیْ (بَابُ لدعاء)

અય અલ્લાહ મેં તેરે લીયે ઝુક ગયા ઔર તુઝ પર ઈમાન લાયા ઔર તેરે લીયે ફરમાબરદાર હુઆ મેરા કાન ઔર નિગાહ ઔર મગઝ (દિમાગ) ઔર હડ્ડી ઔર પીઠ સબ તેરે લીયે ઝુક ગયે. (મુસ્લિમ- કિતાબુદ દુઆઅ - ૯૦)

અલ્લાહ ઔર ઉસ કે રસૂલ કી ઈતાઅત

હર મુસલમાન મર્દ ઔર ઔરત કા ફર્ઝ હૈ કે વહ તમામ મુઆમલાત મેં અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ કે અહકામાત કા પાબંદ રહે અલ્લાહ કા ઈરશાદ હૈ ....

اِنَّمَا کَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِیْنَ اِذَادُعُوْٓا اِلَی اللّٰہِ وَرَسُوْلِہٖ لِیَحْکُمَ بَیْنَھُمْ اَنْ یَّقُوْلُوْا سَمِعْنَا

وَاَطَعْنَا وَ اُولٰٓئِکَ ھُمُ الْمُفْلِحُوْنَ (النور۔٥١)

ઈમાનવાલોં કો જબ અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ કે ફૈસલે પર અમલ કી દઅવત દી જાયે તો ઉનકા જવાબ સિર્ફ યે હોના ચાહિયે કે હમને સુના ઔર હમ બાઝ આએ ઔર ઐસે હી લોગ કામિયાબ હોને વાલે હૈ. (સૂર: નૂર ૫૧)

આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈરશાદ હૈ

تَرَکْتُ فِیْکُمْ اَمْرَیْنِ لَنْ تَضِلُّوْا مَا تَمَسَّکْتُمْ بِهِمَا کِتَابُ اللّٰہِ وَسُنَّةُ رَسُوْلِہٖ

(الْمُوَطَّا۔ ٨٩٩)

મૈંને તુમમેં દો ચિઝેં છોડી હૈ બેશક ઉનકો મઝબુત પકડે રહોંગે તો ગુમરાહ ન હોંગે. કિતાબુલ્લાહ (કુરઆન મજીદ) ઔર સુન્નતે રસૂલુલ્લાહ. (હદીષ) (મુતા ૨/૮૯૯)

યાની સિર્ફ કુરઆન ઔર હદીષ હી દીન કી અસલ બુનિયાદ હૈ ઈન્હી મેં પુરા દીન (મઝહબ) મહફુઝ હૈ.

વાલેદૈન કી ઈતાઅત

અલ્લાહ કા હક અદા કરનેકે બાદ હર મુસલમાન પર ઉસકે વાલેદૈન (માં-બાપ)કા હક અદા કરના ફર્ઝ હૈ. અલ્લાહકા ઈરશાદ હૈ

وَقَضٰى رَبُّكَ اَلَّا تَعْبُدُوْا اِلَّا اِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا (الاسراء ٢٣)

ઔર તુમ્હારે રબને ફૈસલા કીયા હૈ કે ઉસકે સિવા કીસી કી ઈબાદત ન કરો ઔર વાલેદૈન કે સાથ નેકી (હુસ્ને સુલુક) કરો. (સુર: બની ઈસરાઈલ-૨૩)

વાલેદૈન કે સાથ નેકી હસ્બે ઝૈલ તરીકે પર કી જાતી હૈ. (૧) જબ માં-બાપ દૌનો યા ઉનમેં સે કોઈ એક બુઢે હો જાએ તો ઉનકો ઉફ નહી કહેના. (૨) ઉનકો ડાંટના નહી ચાહીયે. (૩) ઉનસે અદબ કે સાથ બાત કરની ચાહીયે. (૪) ઉનકે લીયે ઈતાઅત કા બાઝુ મુહબ્બત સે ઝુકાના ચાહીયે. (૫) ઉનકે હકમેં રહમત વ પ્યારકી દુઆ કરની ચાહીયે.

(સુર: બની ઈસરાઈલ-૩૦)

માં કા હક બાપ સે ઝ્યાદા હૈ. (બુખારી)

માં કે પાંવ કે નીચે જન્નત હૈ. (નિસાઈ - ૬/૧૧)

શિર્ક કે બાદ સબસે બડા ગુનાહ વાલેદૈન કી નાફરમાની હૈ. (બુખારી)

હુસ્ને નિય્યત

અમલ કરને સે પહલે અપની નિયત કો પાક વ સાફ કરના ચાહીયે. ક્યોંકી જૈસી નિયત હોગી વૈસા હી અમલ કા બદલા મીલેગા. આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈરશાદ હૈ....

બેશક તમામ અઅમાલ કા દારોમદાર નિયત પર હૈ. ઔર હર આદમી કો વૈસા હી બદલા મીલેગા જૈસી ઉસને નિયત કી હૈ. (બુખારી - ૧/૨)

લોગ ક્યામત કે દિન અપની નિયતોં કે મુતાબિક ઉઠાયે જાયેંગે. (ઈબ્નેમાજહ - ૨/૧૪૧૪)

ઔર ફરમાયા જો શખ્સ યે નિયત કરકે સોયા હો કે રાતકો ઉઠકર તહજ્જુદ પઢેગા લેકીન નીંદકે ગલબા સે જાગ ન સકા હો ઉસકે લીયે તહજ્જુદ કી નમાઝ કા ષવાબ લીખા જાયેગા. ઔર ઉસકી નીંદ અલ્લાહ કી તરફ સે સદકા હોગી.

(ઈબ્નેમાજહ - ૧/૪૨૭)

સબ્ર વ ઈસ્તિકામત

નેકીયોં પર કાયમ રહના ઔર સબ્ર વ શુક્ર કે સાથ તમામ મુશ્કીલાત કા મુકાબલા કરના મોમીન કી શાન હૈ. અલ્લાહ કા ઈરશાદ હૈ

يٰاَيُّهَاالَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡا صۡبِرُوۡا وَصَابِرُوۡا (ال عمران۔٣)

અય ઈમાનવાલોં ! સબ્ર કરો ઔર જમે રહો.

(સુર: આલે ઈમરાન - ૩)

ઔર આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ ઔર મોમીન કા મુઆમલા ભી કીતના અજીબ હૈ કે હર કામ મેં ખૈર વ બરકત હૈ ઔર યહ સીર્ફ મોમીન હી કે લીયે હૈ કે અગર ઉસે ખુશી પહોંચતી હૈ તો વોહ શુક્ર કરતા હૈ. ઔર યે ઉસકે હક મેં ભલાઈ હોતી હૈ ઔર અગર તકલીફ પહોંચતી હૈ તો વહ સબ્ર કરતા હૈ તો ઉસકે લીયે ભલાઈ હોતી હૈ.

(મુસ્લિમ- ૩/૨૨૯૫)

ખુલાસા યહ હૈ કે મુસીબતોં પર સબ્ર ઔર નેઅમતોં પર શુક્ર કરના સચ્ચે મોમીન કી પહેચાન હૈ.

સચ્ચાઈ

સચ્ચાઈ મોમીન કી ફીતરત હૈ. સચ બોલના, સચ પર અમલ કરના, સચ પર કાઈમ રહના, ઈમાન કા લાઝીમા હૈ, સચ્ચાઈ મેં નજાત હૈ. ઔર જુઠ મેં હલાક્ત હૈ.

આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ મેરે લીયે અપની તરફ સે છે બાતોં કી ઝમાનત દો મેં તુમ્હારે લીયે જન્નત કી ઝમાનત દેતા હું. (૧) જબ બાત કરો સચ બોલો (૨) વઅદા કરો તો પુરા કરો (૩) અમાનત લો તો પુરી અદા કરો (૪) અપની શર્મગાહોં કી હીફાઝત કરો (૫) અપની નિગાહોં કો પસ્ત (નીચી) રખોં. (૬) ઝુલ્મ ઔર બુરાઈ સે અપને હાથોં કો રોકો. (અહમદ -૫/૩૨૩)

આંહઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ સચ્ચાઈ પર કાઈમ રહો સચ્ચાઈ નેકી કી તરફ લે જાતી હૈ ઔર આદમી સચ બોલતે બોલતે અલ્લાહ કે નઝદીક સિદ્દીક લીખ દીયા જાતા હૈ. (મુસ્લિમ-૩/૨૦૧૩)

હયા

નફ્સ કો બુરાઈ સે રોકનેવાલી તાકત વ આદત કા નામ હયા હૈ. હયા ઈમાન કા જુઝ (હિસ્સા) હૈ. હયા સે ભલાઈ પૈદા હોતી હે.

આંહઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ હૈ હયા ઈમાન કા હીસ્સા હૈ ઔર ઈમાન જન્નતમેં પહોંચાયેગા ઔર બદકલામી ઝુલ્મ હૈ ઔર ઝુલ્મકા અંજામ જહન્નમ હૈ.

(મુસ્નદ અહ્મદ - ૨/૯)

ઔર ફરમાયા હર દીન (મઝહબ) કા અખલાક હોતા હૈ ઔર ઈસ્લામ કા અખલાક હયા હૈ. (ઈબ્ને માજહ)

ઔર ફરમાયા અલ્લાહ સે હયા કરો, જૈસા કે હક હૈ ઔર વહ હક યે હૈ કે તુમ અપને સર કી હીફાઝત કરો. ઔર ઉસકે આસપાસ કી યઅની સર કે સાથ આંખ, ઝબાન, ઔર મુંહ કી બુરાઈ સે બચો ઔર પેટ ઔર ઉસકે દાઈરહ અમલ કી હીફાઝત કરો યઅની હરામ ખાને, બદકારી કરને સે ઉસકો મહફુઝ રખો ઔર મૌત દુનિયાકી તબાહી કો યાદ કરો ઔર જીસે આખેરત પ્યારી હોગી વહ દુન્યાકી ઝૈબ વ ઝીનત છોડ દેગા. જો ઐસા કરેગા વહ હયા કા પુરા હક અદા કરેગા.

(તિરમીઝી - ૪/૬૩૭)

હયા જીસ ચીઝ મેં શામીલ હોતી હૈ ઉસકો ખુબસુરત બનાતી હૈ. (અહ્મદ - ૩/૧૬૫)

અહલો અયાલ સે મુહબ્બત

મુસલમાન કે દીની ફરાઈઝ ઔર આદાબમેં સે યે હૈ કે વહ અપને બીવી, બચ્ચોં ઔર મુતઅલ્લીકીન કે સાથ શફકત વ મુહબ્બત કા બરતાવ કરે. આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ હૈ તુમ મેં અચ્છા વહ હૈ જો અપની બીવી બચ્ચોં કે લીયે અચ્છા હૈ ઔર તુમ મેં અપને એહલ વ અયાલ કે લિયે સબસે અચ્છા હો. (ઈબ્નેમાજા - ૧/૬૩૬)

ઈરશાદે નબવી હૈ જીસને દો બચ્ચીયોં કી પરવરીશ કી (દુસરી રિવાયત મેં તીન બચ્ચીયોં કા ઝીક હૈ) ઉનકો તઅલીમ દી, અદબ સીખાયા અચ્છી તરહ પરવરીશ કરકે શાદી કર દી તો જન્નતમેં દાખીલ હોંગે. (અહ્મદ - ૩/૧૪૮)

યહી ષવાબ ઉસ આદમી કા હૈ જીસ્ને સિર્ફ એક બચ્ચી કી પરવરીશ કી હૈ. આંહઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ હઝરત ઈમામ હસન ઔર હુસૈન રઝી. કો અપની દોનો રાનો પર બીઠા કર ફરમાતે થે, અય અલ્લાહ મેં ઉન બચ્ચોં સે પ્યાર કરતા હું તુભી ઉન્હે પ્યાર ફરમા. (બુખારી - ૪/૨૧૬)

ખૈર ખ્વાહી

મુસલમાન કે દીની આદાબ મેં સે હૈ કે વહ સબકા ભલા ચાહે ઈરશાદે નબવી હૈ દીન ખૈર ખ્વાહી કા નામ હૈ. હમને પુછા કીન કે લીયે ખૈર ખ્વાહી યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા અલ્લાહ કે લિયે, ઉસકી કિતાબ કે લિયે, ઓર આમ મુસલમાનો કે લિયે. (મુસ્લિમ- ૧/૭૪)

હઝરત જાબિર રઝી. ફરમાતે હૈ મૈને રસૂલુલ્લાહુ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ સે હસ્બે ઝૈલ ચીઝોં પર અમલ કરનેકી બૈઅતકી (૧) નમાઝ કાઈમ કરને પર (૨) ઝકાત અદા કરને પર (૩) ઔર હર મુસલમાન કે સાથ ખૈર ખ્વાહી કરને પર. (મુસ્લિમ- ૧/૭૫)

ઔર ફરમાયા તુમમેં સે કોઈ શખ્સ ઉસ વકત તક સચ્ચા મોમિન ન હોગા જબ તક વહ અપને મુસલમાન ભાઈ કે લીયેભી વહી બાત પસંદ કરે જો અપને લિયે પસંદ કરતા હૈ.

(મુસ્લિમ- ૧/૬૭)

મખ્લુકે ખુદાકી ખિદમત કરના

મુસલમાન કા દીની ફરીઝા હૈ કે વહ અપને મુસલમાન ભાઈકા મદદગાર ઔર હમદર્દ બનેં આંહઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ એક મુસલમાન દુસરે મુસલમાન કા ભાઈ હૈ ન વહ ઉસ પર ઝુલ્મકરે ન ઉસકો દુશ્મન કે હવાલે કરે જો શખ્સ અપને ભાઈકી ઝરૂરત પુરી કરનેમેં લગા રહેગા અલ્લાહ ઉસકી ઝરૂરત પુરી કરેગા. ઔર જો શખ્સ કીસી મુસલમાન કી કીસી મુશ્કિલ કો દુર કર દે તો અલ્લાહ તઆલા ક્યામત કે દિન ઉસકી મુશ્કીલ દુર કરેગા. ઓર જો કિસી મુસલમાન કા ઐબ છુપાએગા અલ્લાહ તઆલા ક્યામત કે દીન ઉસકા ઐબ છુપાએગા.

(બુખારી - ૩/૯૮, મુસ્લિમ-૩/૧૯૯૬)

ઔર ફરમાયા અલ્લાહ તઆલા અપને બંદે કી મદદ મેં રહતા હૈ જબ તક આદમી અપને ભાઈકી મદદમેં રહતા હૈ.

(મુસ્લિમ- ૩/૨૦૭૪, અબુદાવુદ - ૫/૨૩૪)

ઝુબાન કી હિફાઝત

મોમીન કા ફર્ઝ હૈ કે અપની ઝુબાન કો લઅનત, ગીબત, બદ કલામી ઔર જુઠ સે મહફુઝ રખે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ મોમીન કો ચાહિયે કે અચ્છી બાત બોલે વરના ચૂપ રહે. (બુખારી - ૭/૭૮)

ઔર ફરમાયા મોમીન તઅના દેનેવાલા, લાઅનત કરનેવાલા, ફહશ બક્નેવાલા, ઓર બેહુદા ગો (બેહુદા કામ) નહિ કરતા. (તિરમીઝી - ૪/૩૫૦)

ફરમાયા પાકિઝહ બાત સદકા હૈ. (અહ્મદ - ૨/૩૧૨)

આદમી કે અચ્છે મુસલમાન હોને કી અલામત (નિશાની) યહ હે કી વહ બેકાર બાતેં બોલના છોડ દે.

(મુસ્નદ અહ્મદ - ૧/૨૦૧)

ઔર ફરમાયા સબસે અચ્છા મુસલમાન વહ હે જીસકી ઝુબાન ઓર હાથ સે તમામ મુસલમાન મહફુઝ રહે.

(બુખારી - ૧/૮)

અસ્સલામુ અલયકુમ કહના

"અસ્સલામુ અલયકુમ" ઈસ્લામ કા શેઆર ઔર મોમીન કે લીયે અલ્લાહ કી તરફ સે બરકત વ સલામતી કા ઈનઆમ હે અલ્લાહ કા ઈરશાદ હે.

فَاِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوْتًا فَسَلِّمُوْا عَلٰى اَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِاللّٰهِ مُبٰرَكَةً طَيِّبَةً

(النور۔٦١)

જબ તુમ ઘરો મેં દાખીલ હો તો અપને લોગો પર સલામ કરો. યહ દુઆ ખૈર ઓર અલ્લાહ કી તરફ સે ખૈર ઓર બરકત હૈ.

(સુર: નૂર - ૬૧)

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા લોગો સલામ કો રીવાજ દો, ખાના ખીલાઓ ઓર રીશ્તેદારો કા હક અદા કરો. ઓર રાત કો નમાઝ પઢો. જબ લોગ સોએ હુએ હો તો જન્નતમેં સલામતી સે દાખીલ હો જાઓગે.

(તિરમીઝી - ૪/૬૫૨)

ઓર ફરમાયા સવાર આદમી પૈદલ ચલનેવાલો પર સલામ કરે. ઓર ચલનેવાલા બૈઠનેવાલો પર ઓર કમ આદમી જ્યાદા આદમીયોં પર, ઓર છોટા બડી ઉમરવાલોં પર સલામ કરે. (બુખારી - ૭/૧૨૭)

ઓર ફરમાયા વહ અફઝલ હે જો લોગો કો પહલે સલામ કરે. (અબુદાવૂદ - ૫/૩૮૦)

મુલાકાત કે વક્ત મુસાફહ

મુસાફહ કરના ઓર હસતે હુએ ચેહરે સે અપને ભાઈકા ઈસ્તિકબાલ કરના ઓર બચ્ચેકો બોસા દેના, ઔર સફર સે આનેવાલે કે સાથ મુઆનિકા (ગલે લગાના) કરના ઈસ્લામી આદાબ કા એક અહમ રૂક્ન હૈ ઈરશાદે નબવી હૈ જબ દો મુસલમાન આપસ મેં મીલતે હૈ ઔર મુસાફહ કરતે હે તો ઉનકે જુદા હોને સે પહલે અલ્લાહ ઉન દોનો કો બખ્શ દેતા હે.

(અબુદાવૂદ - ૫/૩૮૮)

હઝરત ઝૈદ બિન હારીસા રઝી. જબ મદીના તૈયબા તશરીફ લાયે ઓર આપ સે મીલે તો આપ ઉનકી તરફ લપક કર ગયે ઉનસે મુઆનીકા કીયા ઓર ઉનકો બોસા દીયા.

(અબુદાવૂદ)

ઓર ફરમાયા કિસી નેકી કો છોટી મત સમજો યહાં તક કે અપને ભાઈસે મીલો તો હસતે ચેહરે સે મીલો.

(મુસ્લિમ- ૩/૨૦૨૬)

હઝરત અનસ રઝી. ફરમાતે હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કે સહાબા જબ આપસ મેં મીલતે થે તો મુસાફહ (હાથ મીલાના) કરતે થે ઓર જબ સફર કરતે થે તો મુઆનિકા (ગલે મીલના) કરતે થે. (તબરાની)

અચ્છા અખલાક

સચ્ચે મોમીન કી પહેચાન યહ હે કે ઉસકા અખલાક અચ્છા હો આંહઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમસે પુછા ગયા કે નેકી ઔર ગુનાહ ક્યા હૈ ? આપને ફરમાયા નેકી અચ્છે અખલાક કા નામ હૈ, ઓર બુરાઈ વહ હૈ જો તુમ્હારે દીલ મેં ચુબે ઓર તુમ ઉસે લોગો કો બતાના પસંદ ન કરો.

(મુસ્લિમ- ૩/૧૯૮૦)

ઓર ફરમાયા ક્યામત કે દિન બન્દેકી મિઝાને અમલ મેં અચ્છે અખલાક સે જ્યાદા વઝની કોઈ દુસરી નેકી નહી હૈ.

(તિરમીઝી - ૪/૩૬૨)

ઓર ફરમાયા જીનકા અખલાક સબ સે અચ્છા હો ઉન્હી કા ઈમાન સબસે કામીલ હૈ. (તિરમિઝી - ૩/૪૬૬)

ઓર ફરમાયા ક્યામત કે દિન મુજે સબસે જ્યાદા મહબુબ ઓર મુજસે કરીબ રહનેવાલે વહ હોંગે જો તુમમેં સબસે અચ્છે અખલાક વાલે હોંગે. (મિશ્કાત - ૩/૩૫૩)

ઓર ફરમાયા ખુશ ખુલ્ક આદમી અપને અચ્છે અખલાક સે રાતકે તહજ્જુદ ગુઝાર ઓર દિન કે રોઝહ દારો કા દરજા પા લેતા હૈ. (અબુદાવૂદ - ૫/૧૪૯)

વઅદા પુરા કરના

મુસલમાન કા દીની ફર્ઝ હે કે વહ અપને કિયે હુએ વઅદહ કો પુરા કરે અલ્લાહ કા ઈરશાદ હૈ ઓર વઅદહ પુરા કરે વઅદહ કે બારેમેં અલ્લાહ કે યહાં પુછા જાયેગા.

(સુર: બની ઈસરાઈલ - ૨૪)

જો લોગ વઅદહ કર કે પુરા નહી કરતે વહ મુનાફિક હે. ઈરશાદે નબવી હૈ, મુનાફિક કી પહેચાન તીન હૈ, જબ બાત કરે તો જુઠ બોલે, ઓર જબ વઅદા કરે તો પુરા ન કરે, ઓર જબ અમાનત પાયે તો ખયાનત કરે. (મુસ્લિમ-૧/૭૮)

ઓર ફરમાયા મુજકો છે બાતો કી ઝમાનત દો મેં તુમકો જન્નત કી ઝમાનત દેતા હું જબ બાત કરો તો સચ બોલો, જબ વઅદહ કરો તો પુરા કરો, જબ અમાનત પાઓ તો અદા કરે, ઔર અપની શર્મગાહોં કી હીફાઝત કરો, ઓર અપને હાથો કો બુરાઈ સે રોકો. (અહ્મદ - ૩/૩૨૩)

ઈરશાદે નબવી હે જો અમાનતદાર નહી ઉસમેં ઈમાન નહી ઓર જો વઅદહ પુરા નહી કરતા ઉસકા દીન નહી.

(શોઅબુલ ઈમાન)

સોને કે આદાબ

(૧) ઈસ્લામી આદાબ મેં સે હે કે આદમી રાતકો જલ્દી સો જાયે. (બુખારી, મુસ્લિમ)

(૨) કોશીશ કરે કે બા વુઝુ (વુઝુ કી હાલતમેં હોકર સોએ) દાહને પહલુ સોએ. (બુખારી, મુસ્લિમ)

(૩) પેટ કે બલ ન સોએ ક્યું કી યહ મકરૂહ હે.

(અબુદાવૂદ - ૫/૨૯૪)

(૪) સોતે વક્ત યહ દુઆ પઢે

اَللّٰهُمَّ بِاسْمِكَ اَمُوْتُ وَاَحْيَا (ابوداود۔۲۹٤)

"અય અલ્લાહ તેરે નામસે મરતા હું ઓર જીતા હું"

ઓર નીંદ સે જાગે તો યહ દુઆ પઢે

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَحْيَانَا بَعْدَ مَا اَمَاتَنَا وَاِلَيْهِ النُّشُوْرُ (بخاری۔ ٨:٨٥)

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી અહ્યાના બઅ્દ મા અમાતના વ ઈલયહિન નુશુર. (બુખારી - ૮/૮૫) "શુક્ર હે અલ્લાહ કા જીસને હમકો મૌત કે બાદ જીન્દહ કીયા ઓર ઉસીકી તરફ લૌટ કર જાના હે. (બુખારી - ૮/૮૫)

(૫) રાત કો કોઈ અચ્છા ખ્વાબ નઝર આયે તો અપને કિસી દોસ્ત સે કહે ક્યું કે યહ અલ્લાહ કી તરફ સે હૈ અગર બુરા ખ્વાબ દેખે તો બાંયે (ડાબી) તરફ થુંક દે. ઓર પહલુ (કરવટ) બદલ કર સો જાયે, ઓર કિસી સે બયાન ન કરેં. ક્યુંકી યહ શૈતાન કી તરફ સે હૈ. (મુસ્લિમ- ૨૨૬૧)

રાસ્તા ચલને કે આદાબ

હર મુસલમાન કા ઈસ્લામી ફરીઝા હે કે વહ રાસ્તો કે જુમલા હુકુક કી રિઆયત કરે અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે

وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِيْنَ يَمْشُوْنَ عَلَى الْاَرْضِ هَوْنًا (الفرقان : ٦٣)

ઔર રહમાન કે બન્દે વહ હે જો ઝમીન પર નિહાયત શરાફત ઔર નરમી સે ચલતે હે. (સુર: ફુરકાન - ૬૩)

આંહઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હે રાસ્તોં પર બૈઠને સે બચો. અગર બૈઠના જરૂરી હો તો રાસ્તે કા હક અદા કરો, રાસ્તે કા હક યહ હે નિગાહે નિચી રખના, રાસ્તે સે તકલીફદેહ ચીઝો કો હટાના, સલામકા જવાબ દે, ભલી બાત કહ્ના, બુરી બાત સે રોક્ના, યહ ઈમાન કા એક હિસ્સા હે કે મુસલમાન રાસ્તે સે તકલીફદેહ ચીઝેં દુર કરદે.

(બુખારી - ૩/૧૪૬)

બહુત તેઝ રફતાર પૈદલ યા સવારી સે ચલના મઅયુબ (ઐબ) હે અલ્લાહ કા ઈરશાદ હૈ

وَاقْصِدْ فِىْ مَشْيِكَ (لقمان : ١٩)

અપની રફતાર દરમ્યાની રખો, ઝમીન પર અકળકર મત ચલો. (સુર: લુક્માન - ૧૯)

ઈસ્તનજા પાકી ઓર સફાઈ કે આદાબ

(૧) ઈસ્લામી આદાબ મેં સે હે કે આદમી હમેશા પાક વ સાફ રહે (૨) પાકી આધા ઈમાન હૈ. (મુસ્લિમ- ૧/૨૦૩) (૩) મુસલમાન કા કપળા હમેશા પાક રહના ચાહિયે અલ્લાહ કા હુકમ હે "વ સિયાબકહ ફતહહિર." (સુર: મુદ્દસીર) ઔર અપને કપળો કો પાક કરો. (૪) ઈસ્તનજા કે વકત પેશાબ કે છીંટે ઓર કતરે સે પરહેઝ કરના ચાહિયે યાની બચના ચાહીયે. (બુખારી - ૭/૮૬) (૫) શરઈ ઉઝર કે બગૈર ખડે હોકર પેશાબ કરના મકરૂહ (મના) હે. (ઈબ્નેમાજહ - ૧/૧૧૨) (૬) કિબ્લા રૂખ હોકર પેશાબ વ પાખાના કરના મના હે. (ઈબ્નેમાજહ - ૧/૧૧૫) (૭) ખાને પીને કે લીયે દાહના (જમણો) હાથ ઓર ઈસ્તનજા કે લીયે બાંયા (ડાબો) હાથ ઈસ્તઅમાલ કરના ચાહીયે. (મુસ્લિમ- ૧/૧૨૪) (૮) ઈસ્તનજાખાના મેં દાખીલ હોતે વકત યહ દુઆ પઢે

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ و الْخَبَائِثِ (بخارى،مسلم)

"અય અલ્લાહ મેં તેરી પનાહ માંગતા હું ખબાસતો ઓર ખબીસો સે" ઓર જબ નિકલે તો યહ દુઆ પઢે

اَللّٰهُمَّ غُفْرَانَكَ (ترمزى)

"અય અલ્લાહ તેરી મગફીરત ચાહતા હું"

(તિરમીઝી - ૧/૧)

મસ્જીદ કે આદાબ

૧. અલ્લાહ કે નઝદીક મસ્જીદ જમીન કા સબસે મહબુબ ઓર બહેતર હિસ્સા હે. (મુસ્લિમ- ૧/૪૬૪)

૨. મસ્જીદ મેં આને કે લીયે એહતમામ કરના ચાહિયે, ઘરેલુ સોને કે લીબાસ મેં નહી આના ચાહીયે અલ્લાહ કા ઈરશાદ હૈ

خُذُوا زِيُنَتَكُمُ عِنُدَ كُلِّ مَسُجِدٍ (الاعراف : ٣١)

હર મસ્જીદ કી હાજરી કે વક્ત ઝીનત ઈસ્તેમાલ કરો.

(સૂર: અઅરાફ - ૩૧)

૩. મસ્જીદ મેં દાહના પાંવ દાખીલ કરકે યહ દુઆ પઢની ચાહિયે اَللّٰهُمَّ افُتَحُ لِىُ اَبُوَابَ رَحُمَتِكَ

અય અલ્લાહ મેરે લિયે અપની રહમત કે દરવાઝે ખોલ દે ઔર મસ્જીદ સે નીકલતે વક્ત બાંયા પાંવ નિકાલના ચાહિયે ઓર યહ દુઆ પઢની ચાહિયે

اَللّٰهُمَّ اِنِّىُ اَسُئَلُكَ مِنُ فَضُلِكَ (مسلم۔ ١:٤٩٤)

અય અલ્લાહ મેં તુઝસે તેરા ફઝલ માંગતા હું.

(મુસ્લિમ- ૧/૪૯૪)

૪. મસ્જીદ મેં જાકર પહલે દો રકઅત "તહીય્યતુલ મસ્જીદ" પઢની ચાહિયે (યાની દો રકઅત પઢે).

(બુખારી, મુસ્લિમ- ૧/૧૧૪, ૧/૪૯૫)

ઘરમેં દાખીલ હોને કે આદાબ

૧. ઘરમેં દાખીલ હો તો ઘરવાલોં કો સલામ કરના ચાહિયે. હઝરત અનસ રઝિ. સે આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા મેરે અઝીઝ જબ તુમ ઘરવાલોં કે પાસ જાઓ તો ઉનકો સલામ કરો. તુમ પર ઓર ઘરવાલોં પર બરકત હોગી. (તિરમીઝી - ૪/૫૯)

૨. દરવાઝા આહિસ્તા સે ખુલવાઓ સહાબા કિરામ રઝિ. ઉંગલીયો સે આહિસ્તા ઠોક કર દરવાઝા ખુલવાતેથે.

(બુખારી)

૩. તીન મરતબા આવાઝ દે કર યા ઘંટી બજાકર જવાબ ન મિલને પર વાપસ ચલે જાના ચાહિયે. ઈરશાદે નબવી હે જબ તુમમેં સે કોઈ તીન બાર ઈજાઝત માંગે ઓર ઉસે ઈજાઝત ન મીલે તો ઉસે વાપસ ચલે જાના ચાહિયે. (બુખારી - ૭/૧૩૦)

૪. બિલા વઅદહ (વાદા કિયે બગૈર) અગર કિસીસે મીલને જાઓ ઓર વહ તુમસે મીલને સે ઈનકાર કરદે તો વાપસ ચલે આઓ. અલ્લાહ કા ઈરશાદ હે

وَاِنُ قِيُلَ لَكُمُ ارُجِعُوُا فَارُجِعُوُا هُوَ اَزُكٰى لَكُمُ (النور : ٢٨)

અગર તુમસે કહા જાએ કે લૌટ જાઓ તો લૌટ જાઓ યહી બેહતર હે. (સૂર: નૂર - ૨૮)

૫. અગર કિસી સે મીલને જાઓ તો ઘરવાલે કી ઈજાઝત કે બગૈર ઉસકી મખસુસ ઈઝ્ઝત કી જગહ પર ન બેઠો.

(બુખારી, મુસ્લિમ)

ખાને કે આદાબ

હર મુસલમાન કા ફર્ઝ હે કે ખાને કે મુતઅલ્લીક હસ્બેઝૈલ આદાબ કી પાબંદી કરે.

(૧) ખાને સે પહલે "બિસ્મિલ્લાહ" કહના ચાહિયે. (મુસ્લિમ- ૨૦૧૮)

(૨) ખાને સે પહલે હાથ ધોને ચાહિયે. (અબુદાવૂદ -૪/૧૩૬)

(૩) દાહને હાથ સે ખાના ચાહિયે. (બુખારી - ૭/૮૮)

(૪) ખાને મેં ઐબ નહિ નિકાલના ચાહિયે. (બુખારી-૪/૨૩૦)

(૫) અપને સામને સે ખાના ઉઠાકર ખાના ચાહિયે. (બુખારી - ૭/૮૮)

(૬) મીલકર ખાના ચાહિયે. (અબુદાવૂદ - ૪/૧૩૮)

(૭) જહાં તક મુમકિન હો ઝમીન પર દો રાનો બૈઠકર તવાઝોઅ કે સાથ ખાના ચાહિયે. (બુખારી)

(૮) બરતન મેં સાંસ લેના ઓર ફુંકના મકરૂહ હે. (બુખારી - ૧/૫૦)

(૯) ખાને કે બાદ બરતન ઓર ઉંગલીયો કો ચાટ લેના ચાહિયે. (મુસ્લિમ- ૨૩૪)

(૧૦) ખાને કે બાદ યહ દુઆ પઢની ચાહિયે

اَلْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذِىْ اَطْعَمَنِىْ وَسَقَانِىْ وَجَعَلَنِىْ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ

(مسلم۔ ۲۷۱۵) (મુસ્લિમ- ૨૭૧૫)

લિબાસ કે આદાબ

લિબાસ મેં હસ્બેઝૈલ આદાબ કા લિહાઝ કરના ચાહિયે.

(૧) જહાં તક હો સકે લિબાસ સાદા ઓર સફેદ રંગકા પહેનના ચાહિયે. (અબુદાવૂદ - ૪/૩૩૨)

(૨) મર્દ કો અપના લિબાસ ટખને સે ઉપર પહેનના ચાહિયે. (અબુદાવૂદ - ૪/૩૪૪)

(૩) શોહરત ઓર અઝમત કે લિબાસ કે બજાએ મુતવાઝેઅ લિબાસ પહનના ચાહિયે. (અબુદાવૂદ)

(૪) મર્દો કે લિયે રેશમકા લિબાસ પહેનના હરામ હે, અલબત્તા ઔરતો કે લિયે જાઈઝ હે. (અહમદ)

(૫) દરીન્દે કી ખાલ પર બૈઠના ઓર ઉસકા પહેનના મના હે. (અબુદાવૂદ - ૪/૩૭૨)

(૬) મર્દો કો ઝનાના ઓર ઔરતો કો મર્દાના લિબાસ પહનના હરામ હે. (બુખારી - ૭/૫૫)

(૭) કુફ્ફાર કી મુશાબિહત કા લિબાસ ખ્વાહ રંગ મેં હો યા ડિઝાઈનમેં, ઈસ્તેમાલ કરના મના હે. (અહમદ - ૨/૫૦)

(૮) લિબાસ દાહની તરફ સે પહનના ચાહિયે. (બુખારી - ૧/૧૦)

(૯) લિબાસ હર વક્ત પાક રખના ચાહિયે. (સૂર: મુદસ્સીર)

(૧૦) ઔરતો કે લિયે બારીક વ બે પરદહ લિબાસ પહનના હરામ હે. (માલિક)

મજલીસ કે આદાબ

કિસી મજલીસમેં જાને કે હસ્બે ઝૈલ આદાબ હે.

(૧) અહલે મજલીસ યાની મજલીસવાલો કો સલામ કહના ઓર જહાં જગહ મીલે વહીં બૈઠના. (તિરમીઝી - ૪/૧૭૨)

(૨) અગર મજલીસ તંગ હો તો (યાની જગહ ન હો તો) અહલે મજલીસ કો આનેવાલે કે લીયે જગહ કુશાદહ કરને કે લીયે કહના. (સૂર: મુજાદીલહ - ૧૧)

(૩) કિસી કો ઉસકી જગહ સે ઉઠાકર ઉસ જગહ બેઠના નિહાયત મઅયુબ હે. ઈરશાદે નબવી હે કોઈ આદમી કીસી કો ઉસકી જગહ સે ન ઉઠાયે તાકે ખુદ વહાં બૈઠે અલબત્તા ફૈલ જાઓ ઓર કુશાદહ હો જાઓ. (બુખારી - ૮/૭૫)

(૪) મીલકર બેઠે હુએ દો આદમીયો કો હટાકર બીચમેં ન બૈઠ જાએ ઈરશાદે નબવી હે કિસી કે લીયે જાઈઝ નહી હૈ કે દો આદમીયો કે દરમ્યાન બિલા ઈજાઝત (ઈજાઝત કે બગૈર) જુદાઈ ડાલે. (તિરમીઝી)

(૫) અગર મજલીસ મેં તીન આદમી હો તો ઉનમેં સે દો કે લીયે જાઈઝ નહી કે તિસરે સે મુંહ ફેર કર આપસમેં ચુપકે ચુપકે બાતે કરે. (મુસ્લિમ- ૨૧૮૪)

(૬) મજલીસ મેં અલ્લાહ કો બરાબર યાદ કરતે રહે.

(અબુદાવૂદ - ૫/૧૮૦)

(૭) મજલીસ સે ઉઠતે વક્ત સલામકરના ચાહિયે ઔર કફ્ફારાએ મજલીસ કી યહ દુઆ પઢની ચાહિયે

سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوْبُ اِلَيْكَ (ابوداود)

(અબુદાવૂદ)

રિશ્તેદારોં કે સાથ બરતાવ કે આદાબ

ઈસ્લામી આદાબ મેં સે રિશ્તેદારો કે હુકુક કા અદા કરના અહમ અદબ હે અલ્લાહ કા ઈરશાદ હૈ.

وَاٰتِ ذَاالْقُرْبٰى حَقَّه (الاسراء :٣)

ઔર કુરાબતવાલે કો ઉસકા હક અદા કરો.

(સૂર: બની ઈસરાઈલ - ૩)

قُلْ مَا اَنْفَقْتُمْ مِّنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِيْنِ (البقرة: ٢١٥)

ઔર ફરમાયા ઔર જોભી અચ્છી ચીઝ ખર્ચ કરો તો વહ વાલેદૈન ઔર રિશ્તેદારો કે લીયે હૈ.

(સૂર: બકરહ - ૨૧૫)

હદીષે કુદસી હૈ અલ્લાહને ફરમાયા જીસને રિશ્તેદારો કો મીલાયા મેંને ઉસકો મીલાયા, જીસને ઉસકો કાટા મેંને ઉસકો કાટા. (બુખારી - ૭/૭૩)

રીશ્તેદારો કા હક અદા કરનેવાલોકી રોઝીમેં બરક્ત હોતી હૈ. (બુખારી)

અપને બચ્ચોં કો રીશ્તેદારોકે મરાતીબ યાદ કરાઓ કે ફલાં તુમ્હારે ચચા હૈ, ફલાં મામુ હૈ, ફલાંકો ઉસ નામસે યાદ કરો, ફલાંકો ઈસ નામસે યાદ કરો.

બિલા વજહ રીશ્તેદારો સે કતઅ તઅલ્લુક કરનેવાલા (યાની રીશ્તા તોડનેવાલા) જન્નતમેં નહી જાએગા.

(બુખારી - ૭/૭૨)

પડોશી કે આદાબ

ઈસ્લામ મેં પડોશી કા બડા દર્જા હૈ. પડોશી મુસ્લિમ હો યા ગૈર મુસ્લિમ સબકા હક બરાબર હે.

(૧) અલ્લાહ કા ઈરશાદ હે

وَبِذِی الْقُرْبٰی وَالْیَتٰمٰی وَالْمَسٰکِیْنِ وَالْجَارِ ذِی الْقُرْبٰی وَالْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ (النساء:٣٦)

ઔર કરીબી રીશ્તેદારો ઔર યતીમો, ઔર મિસ્કીનો ઔર નજદીક ઔર દુરકે પડોશીયોં ઔર સાથવાલોં સે એહસાન કરો. (સૂર: નિસાઅ - ૩૬)

(૨) રસૂલુલ્લલાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ જો અલ્લાહ ઔર આખેરત કે દીન પર ઈમાન રખતા હૈ ઉસકો ચાહિયે કે અપને પડોશીયોંકી ઈઝ્ઝત કરે.

(બુખારી - ૭/૭૯)

(૩) ઔર ફરમાયા અલ્લાહ કી કસમ વહ મોમીન નહી, અલ્લાહ કી કસમ વહ મોમીન નહી. સહાબાએ કિરામ રઝિ.ને પૂછા વહ કોન હે યા રસૂલુલ્લાહ ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા જીસકા પડોશી ઉસકે ઝુલ્મસે મહફુઝ ન હો.

(બુખારી)

(૪) ઔર ફરમાયા જો શખ્સ અલ્લાહ ઔર આખેરત કે દીન પર ઈમાન રખતા હૈ ઉસકો ચાહીયે કે અપને પડોશી કો ઈઝા (તકલીફ) ન દેં. (બુખારી - ૨/૧૪૫)

(૫) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.ન)ને ફરમાયા : હઝરત જીબ્રઈલ મુજે બરાબર પડોશી કે બારેમેં તાકિદ ફરમાતે રહે યહાં તક કે મેં સમઝને લગા કે કહીં પડોશીકો મેરા વારીસ (વારસદાર) ન બનાદેં. (બુખારી - ૭/૭૮)

મહેમાન નવાઝી કે આદાબ

મહેમાન નવાઝી ઈસ્લામી તઅલીમાત વ આદાબ કા અહમ હિસ્સા હે.

(૧) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ જો શખ્સ અલ્લાહ ઔર કયામત કે દીન પર ઈમાન રખતા હે ઉસકો ચાહિયે કે અપને મહેમાન કી ઈઝ્ઝત કરે.

(બુખારી - ૭/૧૦૪)

(૨) મહેમાન કા હક એક દિન ઔર એક રાત હે અલબત્તા મહેમાની કી મુદ્દત તીન દિન હૈ ઉસકે બાદ મહેમાન પર સદકા હોગા. (બુખારી - ૭/૧૦૪)

(૩) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ જો શખ્સ અલ્લાહ ઔર આખેરત કે દિન પર ઈમાન રખતા હૈ વહ અપને મહેમાન કી ખાતિરદારી કરે ઉસકો ઈનામસે નવાઝે સહાબા કિરામને અર્ઝ કિયા મહેમાન કા ઈનામ કયા હે ? તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા, એક દિન ઔર એક રાત ઔર ઉસકી મહેમાની તીન દિન ઔર તીન રાત હે ઔર ઉસસે ઝ્યાદા ખાતીરદારી સદકા હૈ.

(બુખારી - ૭/૧૦૪)

(૪) અલબત્તા મહેમાન કા ફર્ઝ હૈ કે અપને મેઝબાન સે ઐસી કોઈ ચીઝ ન માંગે જીસે વહ ન દે સકે ઈસ તરહ ઉસકી દીલસકની ઔર બેઈઝતી હોગી સાથ હી મેઝબાન કો ભી ચાહિયે કે મહેમાન કે સામને અપને ઘરેલુ મુશ્કિલાત ઔર તકલીફ કા ઝીક ન કરે તાકે ઉસે રુહાની તકલીફ ન પહોંચે.

મુસલમાનો કે બાહમી હુકુક કે આદાબ

દુનિયા કે સારે મુસલમાન એક દુસરે કે ભાઈ હૈ. સબ પર સબ કા ઈસ્લામી હક વાજીબ હૈ. જીસ કા અદા કરના ઈસ્લામી ફરીઝા હૈ. રસૂલુલ્લલાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ, એક મુસલમાન કા દુસરે મુસલમાન પર છે હક હૈ (૧) જબ મુલાકાત હો તો સલામકરો (૨) જબ તુમકો બુલાયે તો જવાબ દો (૩) જબ તુમસે ખૈરખ્વાહી માંગે તો ઉસકી ખૈરખ્વાહી કરો (૪) જબ છીંકે ઔર અલહમ્દુલિલ્લાહ કહે તો જવાબ દો (યઅની યરહમુકલ્લાહ કહો) (૫) જબ બિમાર પડે તો ઈયાદત કરો (યાની બિમારપુર્સી કરો) (૬) જબ ઈન્તેકાલ કર જાએ તો ઉસકે જનાઝેમેં જાઓ. (મુસ્લિમ- ૨/૧૭૦૫)

ઔર ફરમાયા તીન બાતે દોસ્તી પૈદા કરતી હૈ મુલાકાત કે વક્ત સલામકરના, મજલીસમેં આનેવાલે કે લીયે જગા દેના, અપને મુસલમાન ભાઈ કો અચ્છે નામસે પૂકારના.

(મુસ્તદરક હાકીમ)

જીસસે મશવરા કિયા જાયે ઉસકો અમાનત દીગઈ.

(અબૂદાવૂદ - ૫/૩૪૫)

ઔર ફરમાયા યઅની તુમમેં સે કોઈ મોમીન નહી હો સકતા જબ તક કે વહ અપને ભાઈ કે લિયે ભી વહી પસંદ ન કરે જો અપને લિયે પસંદ કરતા હૈ. (મુસ્લિમ- ૧/૬૭)

બિમારકી અયાદત કે આદાબ

બિમાર કી અયાદત કરના ઈસ્લામી આદાબ કા એક અહમ હિસ્સા હે ઈરશાદે નબવી હે (૧) બિમાર કી ઈયાદત કરો, ભુખોકો ખાના ખિલાઓ, કૈદી કો આઝાદ કરાઓ.

(બુખારી - ૭/૪)

(૨) બિમાર કી ઈયાદત કરનેવાલો કો ચાહીયે કે બિમાર કે પાસ ઝ્યાદા દૈર તક ન બેઠે તાકે બિમાર ઔર ઉસકે ઘરવાલો કો તકલીફ ન હો.

(૩) મરીઝ કે જીસ્મપર હાથ રખ કર શિફા કી દુઆ કરે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ જબ કિસી મરીઝ કી અયાદત કરતે તો દાહને હાથ સે ઉસકો સહલાતે ઔર ફરમાતે

اَللّٰهُمَّ رَبَّ النَّاسِ وَاشْفِ اَنْتَ الشَّافِیْ لَاشِفَاءَ اِلَّا شِفَائُكَ شِفَاءً لَّا يُغَادِرُ سَقَمًا
(بخاری۔۷:۲٤)

અય અલ્લાહ લોગો કે રબ શિફા દે તુહી શિફા દેનેવાલા હૈ તેરી શિફા કે સિવા કોઈ શિફા નહી હૈ ઐસી શિફા દે જો બિમારી કો બાકી ન રખે. (બુખારી - ૭/૨૪)

(૪) મરીઝ કો તસલ્લી દેની ચાહિયે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ જબ કિસી મરીઝ કે પાસ જાતે તો ઉસસે કેહતે કે

لَا بَاْسَ طَهُوْرٌ اِنْشَاءَ اللّٰهُ

યઅની કુછ ખાસ બાત નહી જલ્દી હી ઈન્શાઅલ્લાહ અચ્છે હો જાઓગે. મરીઝ કે પાસ ઐસી બાતે નહી કરની ચાહીયે જો ઉસકો ના પસંદ હો. (બુખારી)

તઅઝીયત ઔર જનાઝે કે આદાબ

(૧) મૌત ઔર મુસીબત કી ખબર સુનકર "ઈન્ના લિલ્લાહી વ ઈન્ના ઈલયહિ રાજિઉન" કહના ચાહિયે. (મુસ્લિમ- ૧/૬૩૨)

(૨) મરનેવાલે કે કરીબી રીશ્તેદારો સે ઈન અલ્ફાઝ કે સાથ તઅઝીયત કરની ચાહીયે "અલ્લાહ તઆલાહિ કા થા જો ઉસને લે લિયા ઓર ઉસીકે લીયે હૈ જો ઉસને દિયા હૈ ઔર હર ચીઝ ઉસકે નઝદીક મુકર્રરા વક્ત કે લિયે હૈ સબ્ર કરો ઔર ષવાબ હાસિલ કરો. (મુસ્લિમ- ૧/૬૩૨)

(૩) ઈરશાદે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમહે. જો શખ્સ સિર્ફ નમાઝે જનાઝા મેં હાઝીર રહા ઉસકે લીયે એક કિરાત સવાબ હૈ ઔર જો શખ્સ દફન હોને તક હાઝીર રહા ઉસકે લિયે દો કિરાત સવાબ હૈ. દો કિરાત યઅની દો બડે પહાડ કે બરાબર. (બુખારી - ૨/૯૦)

(૪) જનાઝા મેં જીતને ઝ્યાદા લોગ શરીક હો બહેતર હે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ જીસ મૈયત પર મુસલમાનો કી જમાઅત જનાઝા પખ્હ કર અલ્લાહ સે મુર્દે કી બખ્શીશ કી દુઆ કરે તો અલ્લાહ ઉસકી શિફારીશ કુબુલ કરતા હૈ. (મુસ્લિમ- ૧/૬૫૪)

મૈયત કો દફન કરને કે આદાબ

મૈયત કે દફનસે પહલે ઉસકે કર્ઝ કી અદાયગી કા ઈન્તઝામ કરના ચાહિયે. ઈરશાદે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ હૈ. મૈયત કી રૂહ અપને કર્ઝ કી વજહ સે મુઅલ્લક રહતી હૈ જબ તક કે ઉસકા કર્ઝ અદા ન કર દીયા જાયે.

(તિરમિઝી - ૧૦૭૮)

રસૂલુલ્લલાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ મૈયત કે દફન હોને કે બાદ કબ્ર પર ખડે રહતે ઔર ફરમાતે અપને ભાઈ કે લિયે મગફીરત કી દુઆ કરો. ઔર અલ્લાહ સે ઉસકે સાબિત કદમ રહને કી દુઆ કરો. ક્યું કે અભી કરીબ મેં ઉસસે સવાલ ક્યિા જાયેગા.

મૈયત પર બુલંદ આવાઝ સે હરગીઝ નહી રોના ચાહિયે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ અલ્લાહ આંખ કે આંસુ ઔર દિલ કે સદમે પર અઝાબ નહી દેતા લેકીન ઝબાન સે રોને પર અઝાબ દેતા હૈ. (બુખારી- ૨/૮૫)

મુસલમાન કે લીયે હમેશા દુઆ કરની ચાહિયે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ હૈ જબ ઈન્સાન મર જાતા હૈ તો ઉસકા અમલ ખત્મ હો જાતા હૈ. અલબત્તા તીન તરીકે સે મૈયત કો બરાબર સવાબ મિલતા રહતા હૈ. સદકએ જારીઅહ, નફા પહોંચાનેવાલા ઈલ્મ ઔર દુઆ કરનેવાલી સાલેહ (નેક) ઔલાદ. (મુસ્લિમ- ૧૬૩૧)

સફર કે આદાબ

(૧) બહુત સવેરે બલ્કે ફજર સે પહલે અંધેરેમેં સફર કરના મુસ્તહબ હે. (અબૂદાવૂદ - ૩/૬૧) (૨) તન્હા (અકેલે) સફર કરને સે પરહેઝ કરના ચાહીયે અગર સાથમેં દો યા તીન આદમી હો તો બેહતર હે. (બુખારી - ૪/૧૭) (૩) ઔરત કે લિયે જાઈઝ નહી કે વહ મોહરીમ (જીનકે સામને ઔરત કા પરદા કરના જરૂરી નહી) કે બગૈર સફર કરે. (બુખારી - ૨/૩૬) (૪) સફર મેં અપને સાથીયોં કી મદદ કરની ચાહિયે ઔર ઈશારે સે કામ લેના ચાહિયે. (મુસ્લિમ૧૭૨૮) (૫) જબ સવારી પર સવાર હો તો યહ દુઆ પઢે

سُبْحَانَ الَّذِیْ سَخَّرَلَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّالَهٗ مُقْرِنِيْنَ وَاِنَّا اِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُوْنَ۔اَللّٰهُمَّ اَنْتَ

الصَّاحِبُ فِى السَّفَرِ وَالْخَلِيْفَةُ فِى الْاَهْلِ وَالْمَالِ (ابوداود۔٣:٧٧)

(અબૂદાવૂદ - ૩/૭૭) (૬) મુસાફીર જબ કહીં ઉપર ચઢે તો “અલ્લાહુ અકબર” કહે ઔર જબ નીચે ઉતરે તો “સુબ્હાનલ્લાહ” કહે. (બુખારી - ૭/૧૬૨) (૭) સફર મેં કસરત સે દુઆ કરે ક્યોંકી મુસાફીર જબ તક સફરમેં રહતા હે ઉસકી દુઆ કુબુલ હોતી હૈ. (અબૂદાવૂદ - ૨/૧૮૭) (૮) જબ કહીં કયામ કરે તો કહેં

اَعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (مسلم۔٣:٢٠٨٠)

(મુસ્લિમ- ૩/૨૦૮૦) (૯) મુસ્તહબ હે કે દિન કો ઘર લૌટ આયે. (બુખારી - ૩/૯) (૧૦) સફર મેં વાપીસ આયે તો પહેલે કરીબ કી મસ્જીદમેં જાકર નિફલ નમાઝ પઢે. (બુખારી - ૪/૯૪) (૧૧) જબ સફરમેં તીન આદમી સાથ હો તો ઉનમેં સે એક કો અમીરે સફર બનાના ચાહીયે. (અબૂદાવૂદ - ૩/૮૧)

ગુસ્સા કી હાલતમેં ઈસ્લામી આદાબ કા લિહાઝ

ગુસ્સા કી હાલતમેં આદમી કે અખલાક ઔર આદાત કા ઈમ્તેહાન હોતા હે. ગુસ્સા પી જાના ઔર લોગોં કો મુઆફ કર દેના ઈન્સાન કા ખુલ્ક અઝીમ હે. અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ

وَالْكَاظِمِيْنَ الْغَيْظَ وَ الْعَافِيْنَ عَنِ النَّاسِ (اٰل عمران:١٣٤)

ઔર ગુસ્સા પી જાને વાલે ઔર લોગો કો મુઆફ કરનેવાલે.

(સૂર: આલેઈમરાન - ૧૩૪)

નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈરશાદ હે, પહેલવાન વહ નહી જો કિસી કો પછાડ દે બલ્કે પહેલવાન વહ હે જો ગુસ્સા કે વક્ત અપને નફસ પર કાબુ પાલે.

(મુસ્લિમ- ૩/૨૦૧૪)

નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈરશાદ હે ગુસ્સા કે વક્ત આદમી કો ચાહિયે કે ખડા હો તો બેઠ જાએ ફિર ભી ગુસ્સા દુર ન હોતો લેટ જાએ. (અબૂદાવૂદ - ૫/૧૪૧)

ઔર ફરમાયા ગુસ્સા શૈતાન કી પૈદાવાર હે ઔર શૈતાન આગસે પૈદા કિયા ગયા હે ઔર આગ પાની સે બુઝતી હે. લીહાઝા જબ તુમકો ગુસ્સા આએ તો વુઝુ કર લો.

(અબૂદાવૂદ - ૫/૧૪૧)

ઔર ફરમાયા જબ સખ્ત ગુસ્સા આયે તો આદમી કહે.

اَعُوْذُ بِا للّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمَ (مسلم۔ ٢٦١٠)

(મુસ્લિમ- ૨૬૧૦)

ઝાલીમકે સાથ હુસ્ને સુલુક કે આદાબ

ઈસ્લામી આદાબ મેં સે યે હે કે આદમી દુશ્મન પર કાબુ પાને કે બાવજુદ ગુસ્સા પી જાયે ઔર ઉસકો મુઆફ કરદે અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે, ઔર ગુસ્સા પી જાનેવાલે ઔર લોગો કો મુઆફ કરદેનેવાલે હે ઔર અલ્લાહ ઐસે હી નેકોકારો કો પસંદ કરતા હે. (સૂર: આલે ઈમરાન - ૧૩૪)

નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈરશાદ હે દુનિયા ઔર આખેરત કે સચ્ચે શરીફ ઈન્સાન કા અખલાક યે હે કે જીસને તુમ પર ઝુલ્મ કિયા હે તુમ ઉસકો મુઆફ કર દો. ઔર જો તુમસે કટ જાયે તુમ ઉસે મીલો ઔર જો તુમકો ઈન્કાર કર દે તુમ ઉસકો દો. (અહ્મદ - ૪/૧૫૮)

અલ્લાહતઆલા કા ઈરશાદ હે ઔર વહ જો સબ્ર કર જાએ ઔર મુઆફ કરદે તો યહ બડે હોંસલે કી બાત હે.

(સૂર: શુરા - ૪૩)

નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને અબુબકર કો ખિતાબ કરકે ફરમાયા મઝ્લુમ અગર અલ્લાહ વાસ્તે બદલા ન લે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકી તરફ સે ઝાલીમસે ઝરૂર બદલા લેગા. (મૂસ્નદ અહ્મદ)

સાત ખુશ નસીબ

હઝરત અબુહુરૈરહ રઝિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા સાત કિસ્મકે લોગો કો અલ્લાહ અપને અપને અર્શ કે સાયે મેં જગા દેગા જીસ દિન અલ્લાહ કે અર્શ કે સાયે કે સિવા સાયા ન હોગા.

(૧) ઈન્સાફ કરનેવાલા હાકીમ (૨) વહ જવાન જીસને અલ્લાહકી ઈબાદતમેં જવાની પૂરી કી હો. (૩) વહ શખ્સ જીસ કા દિલ મસ્જીદોમેં લગા હુવા હો. (૪) વહ દો આદમી જીન્હોને અલ્લાહ કે લીયે મુહબ્બત કી ઉસી પર જમે રહે ઔર ઉસી પર અલગ હુએ. (૫) વહ શખ્સ જીસે કોઈ બા અસર હસીન વ જમીલ ઔરત અપની તરફ બુલાએ ઔર વહ આદમી કહ દે કે મેં અલ્લાહ સે ડરતા હું. (૬) વહ શખ્સ જીસને ઈતની ખામોશી સે સદકા કીયા કે ઉસકે બાંયે હાથ કો ખબર ન હો સકી કે દાહને હાથને ક્યા ખર્ચ કીયા. (૭) વહ શખ્સ જીસને તનહાઈમેં અલ્લાહ કો યાદ કીયા ઔર ઉસકી આંખો સે ખોફ કે આંસુ નિકલ પડે.

(બુખારી, મુસ્લિમ- ૭/૧૨૦, ૧/૭૫)

ઝરૂરી દુઆએં

દુઆ કે ઝરૂરી આદાબ :

(૧) દુઆ સે કબ્લ અલ્લાહ તઆલા કી હમ્દ વ સના કરની ચાહિયે ઔર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ પર દરૂદ વ સલામ ભેજના ચાહિયે. (તિરમીઝી- ૫/૪૬૧)

(૨) બેહતર હે કે દુઆ કરનેવાલા બાવઝુ હો ઔર દુઆ કી જગહ પાક વ સાફ હો.

(૩) દુઆમેં અપને બેહતરીન અઅમાલ કા વાસ્તા દેના ચાહિયે. (બુખારી - ૭/૬૯)

(૪) દુઆ કરતે વક્ત આજીઝી ઔર ઈન્કેસારી કા ઈઝહાર કરના ચાહિયે. (સુર: અઅરાફ - ૫૫)

(૫) દુઆ કે બાદ આમીન કહેની ચાહિયે. (હાકીમ- ૩/૩૪૭)

હસ્બે ઝૈલ અવકાતમેં દુઆ કુબુલ હોતી હે.

(૧) રાત કે આખરી હીસ્સે મેં.

(બુખારી, મુસ્લિમ- ૨/૪૭, ૧/૫૨૧)

(૨) શબે કદ્રમેં. (તિરમીઝી - ૫/૫૩૪)

(૩) જુમઆ કે દીન ઈમામ કે મિંમ્બર પર બેઠને કે વક્ત.

(તિરમીઝી - ૧/૪૯૦)

(૪) અઝાન ઔર ઈકામત કે દરમિયાન.

(અબૂદાવૂદ-૧/૩૯૮)

(૫) કુરઆન કી તિલાવત ઔર ખત્મ કરને કે બાદ.

(તિરમીઝી - ૫/૧૭૯)

મુન્તખબ દુઆએં

સુબ્હ કી દુઆ : સુબ્હ ઉઠકર ઈસ્તન્જા ઔર વુઝુ સે ફારીગ હોકર યહ દુઆ પઢની ચાહિયે

اَصْبَحنَا وَ اَصْبَحَ الْمُلْکُ لِلّٰہِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ. اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ خَیْرَ ھٰذَا الْیَوْمِ وَ فَتْحَہٗ وَنَصْرَہٗ وَنُوْرَہٗ وَ بَرْکَتَہٗ وَ ھُدَاہٗ وَ اَعُوْذُبِکَ مِنْ شَرِّ مَا بَعْدَہٗ. (ابوداؤد، ۵ / ۳۲۲)

હમને સુબ્હ કી ઔર રબ્બુલ આલઅમીન કે તમામ મુલ્કને સુબ્હ કી અય અલ્લાહ મેં તુજ સે સવાલ કરતા હું આજ કે દિન કી ભલાઈ કે લીયે ઔર ફતહ વ ઈમદાદ ઔર રોશની ઔર બરક્ત કે લીયે ઔર તેરી પનાહ ચાહતા હું ઈસ દિન કી બુરાઈ ઔર ઈસ દિન કે બાદ કી બુરાઈ સે.

(અબૂદાવૂદ - ૫/૩૨૨)

ઘર સે નિકલને કી દુઆ

بِسْمِ اللّٰہِ تَوَکَّلْتُ عَلَی اللّٰہِ وَلَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّۃَ اِلَّا بِاللّٰہِ. (ابو داؤد، ۵ / ۳۲۸)

અલ્લાહ કે નામકે સાથ મૈંને અલ્લાહ પર ભરોસા કિયા ઔર નહિ હે ઝોર ઔર ન તાકત કિસી કો અલ્લાહ કે સિવા.

(અબૂદાવૂદ - ૫/૩૨૮)

જો શખ્સ યહ દુઆ પઢતા હૈ ઉસે કહા જાતા હે કે તુ બચા લિયા ગયા, તેરી હીફાઝત કી ગઈ, તેરી રહનુમાઈ કી ગઈ ઔર શૈયતાન ઉસકે પાસસે દુર હોકર દુસરે શયતાન સે કેહતા હે કે ઐસે શખ્સ પર તેરા કેસે બસ ચલેગા જીસકી રહનુમાઈ કી ગઈ, જીસકો બચા લીયા ગયા ઔર જીસકી હીફાઝત કી ગઈ હૈ.

મસ્જીદમેં દાખીલ હોને કી દુઆ

મસ્જીદમેં દાખીલ હોતે વક્ત રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ પર દરૂદ વ સલામ ભેજના ચાહિયે ઔર દાહનાં પાંવ મસ્જીદમેં રખતે હુએ ફીર યહ દુઆ પઢની ચાહિયે

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِیْ اَبْوَابَ رَحْمَتِکَ. (مسلم، ١/ ٩٤)

અય અલ્લાહ મેરે લીયે અપની રહમત કે દરવાઝે ખોલ દે.

(મુસ્લિમ- ૧/૧૯૪)

સવારી પર સવાર હોને કી દુઆ

سُبْحَانَ الَّذِیْ سَخَّرَلَنَا هٰذَا وَمَا کُنَّا لَهٗ مُقْرِنِیْنَ وَ اِنَّا اِلٰی رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُوْنَ. (الزخرف، ٢٣)

(સૂર: ઝુખરૂફ - ૨૩)

કિતની પાક હે વહ ઝાત જીસને ઉસકો હમારે લીયે તાબેઅ કર દીયા, વરના હમ ઉસકો કાબૂમેં નહી કર સકતે થે. ઔર હમ સબ અપને રબ કી તરફ લૌટનેવાલે હૈ.

બાઝારમેં દાખીલ હોને કી દુઆ

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રઝિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા, જીસ સખ્શને બાઝાર મેં દાખીલ હોકર યહ દુઆ પઢી તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લીયે દસ લાખ નેકીયાં લીખેગા, ઔર ઉસકો દસ લાખ ગુનાહ મુઆફ કીયે જાએગે. ઔર ઉસકે દસ લાખ દરજે બુલંદ હોંગે.

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْکَ لَهٗ لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ یُحْیِیْ وَیُمِیْتُ وَ هُوَ حَیٌّ لَا یَمُوْتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ (ترمذی، ۵/ ۴۹۱)

(તિરમિઝી- ૫/૪૯૧)

અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅબુદ નહી વહ અકેલા હે ઉસકા કોઈ શરીક નહી, મુલ્ક ઉસી કે લીયે હે ઔર સબ તારીફ કા મુસ્તહિક વહી હે. વહી ઝીન્દા કરતા હે ઔર મારતા હે, ઔર વહ ઝીન્દા હે મરેગા નહી, ઉસી કે હાથ મેં સબ ભલાઈ હે. ઔર વહ હર ચીઝ પર કાદીર હે.

પાકીઝા રોઝી કી દુઆ

اَللّٰهُمَّ اِنّیٓ اَسْئَلُکَ عِلْماً نافِعاً وَّ عَمَلاً مُّتَقَبَّلاً وَّ رِزْقاً طَيِّباً. (احمد، ۲۹۴/۶)

(અહમદ- ૬/૨૯૪)

અય અલ્લાહ તુઝસે મુફીદ ઈલ્મ ઔર મકબૂલ અમલ ઔર પાકીઝા રોઝી કા સવાલ કરતા હું.

દુનિયા ઔર આખેરત કી ભલાઈ કી દુઆ

رَبَّنَآ اٰتِنَا فِی الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّ فِی الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ.

(સૂર: બકરહ - ૨૦૧)

પરવરદીગાર હમકો દુનિયામેં ભી નેઅમત અતા ફરમા ઔર આખેરતમેં ભી નેઅમત બખ્શ, ઔર દોઝખ કે અઝાબ સે બચાના.

સાલેહ ઔલાદ કી દુઆ

رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ اَزْوَاجِنَا وَ ذُرِّيّٰتِنَا قُرَّةَ اَعْيُنٍ وَّ اجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِيْنَ اِمَاماً. (الفرقان ۷۴)

(સૂર: ફુરકાન - ૭૪)

અય પરવરદીગાર હમકો હમારી બીવીયોં કી તરફ સે (દિલ કા ચૈન) ઔર ઔલાદ કી તરફ સે આંખકી ઠંડક અતા ફરમા. ઔર હમે પરહેઝગારો કા ઈમામ બના.

ઝરૂરી અશયાઅ (ચીઝો) મેં બરકત કી દુઆ

اَللّٰهُمَّ بَارِکْ لَنَافِیْ ثَمَرِنَا وَ بَارِکْ لَنَا فِیْ مَدِيْنَتِنَا وَ بَارِکْ لَنَا
فِیْ صَاعِنَا وَبَارِکْ لَنَا فِیْ مُدِّنَا (مسلم ۱۰۰۰/۱)

(મુસ્લિમ- ૧/૧૦૦૦)

અય અલ્લાહ હમારે ફલમેં બરકત અતા ફરમા. ઔર હમારે શહેરમેં બરકત અતા ફરમા, ઔર હમારે સાઅ મેં બરકત અતા ફરમા, ઔર હમારે મદમેં બરકત આતા ફરમા.

સય્યદુલ ઈસ્તગફાર

હઝરત શદ્દાદ બિન ઔસ રઝિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા સય્યદુલ ઈસ્તગફાર યહ હે કે તુમ કહો

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبِّىْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ خَلَقْتَنِىْ وَ اَنَا عَبْدُكَ وَ اَنَا عَلٰى عَهْدِكَ
وَ وَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، اَعُوْذُبِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ اَبُوْءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ
وَ اَبُوْءُ بِذَنْبِىْ فَاغْفِرْلِىْ فَاِنَّهٗ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ (بخاری ۷/۱۴۰)

(બુખારી - ૭/૧૪૫)

અય અલ્લાહ તુ મેરા રબ હૈ, તેરે સિવા કોઈ મઅબુદ નહી, તુને હી મુજકો પૈદા કિયા, ઔર મેં તેરા બન્દા હું, ઔર મેં તેરે અહદ ઔર વઅદે પર હું. જબ તક મેરે અન્દર તાકત હે ઉસ બુરાઈ સે તેરી પનાહ ચાહતા હું. જીસે મેને કિયા હે. તેરે ઉસ નેઅમત કા એઅતરાફ કરતા હું જો તુને મુઝ પર કી હે મેં અપને ગુનાહો કા ઈકરાર કરતા હું મુઝે બખ્શ દે તેરે સિવા ગુનાહો કા બખ્શનેવાલા કોઈ નહી.

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા જીસને યકીન કે સાથ ઉસે (સય્યદુલ ઈસ્તગફારકો) પઢ્હા ઔર શામ હોને સે પહલે મર ગયા તો વહ જન્નતી હોગા ઔર જીસને રાતમેં પઢ્હા ઔર સુબ્હા હોને સે પહલે મર ગયા વહ જન્નતી હે.

શુક્રે નેઅમત ઔર અમલે સાલેહ કી દુઆ

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ اِحْسَانًا حَمَلَتْهُ اُمُّهٗ كُرْهًا وَّ وَضَعَتْهُ كُرْهًا. وَحَمْلُهٗ وَفِصٰلُهٗ ثَلٰثُوْنَ شَهْرًا حَتّٰى اِذَا بَلَغَ اَشُدَّهٗ
وَ بَلَغَ اَرْبَعِيْنَ سَنَةً قَالَ رَبِّ اَوْزِعْنِىْ اَنْ اَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِىْ اَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَ عَلٰى وَالِدَيَّ وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضٰهُ
وَ اَصْلِحْ لِىْ فِىْ ذُرِّيَّتِىْ اِنِّىْ تُبْتُ اِلَيْكَ وَاِنِّىْ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ (الاحقاف ۱۵)

(સૂર: અહકાફ - ૧૫)

ઔર હમને ઈન્સાનકો અપને વાલેદૈન કે સાથ ભલાઈ કરને કા હુક્મ દીયા ઉસકી માંને ઉસકો તકલીફ સે પેટમેં રખા ઔર દુધ છોડના ઢાઈ બરસ હોતા હે. યહાં તક કે જબ ખૂબ જવાન હોતા હે ઔર ચાલીસ બરસ તક પહોંચતા હૈ તો કહેતા હે કે મેરે પરવરદીગાર, મુઝે તૌફીક દે કે તુને જો એહસાન મુજપર ઔર મેરે માં-બાપ પર કિયે હે ઉનકા શુક્રગુઝાર હું ઔર યહ કે નેક અમલ કરું જીનકો તુ પસંદ કરતા હે મેરે લીયે મેરી ઔલાદમેં સલાહ (તક્વા)દે મે તેરી તરફ રુજુઅ કરતા હું. ઔર મેં ફરમાબરદારોમેં સે હું.

અય અલ્લાહ ઈસ કિતાબકો છપવાને મેં જીન સાથીયોને જીસ તરહ કા તઆવુન કિયા હે ઉન સબકો દુનિયા ઔર આખેરત મેં ભલાઈ અતા કર. ઔર ઉનકે લીયે નજાત કા ઝરીયા બના ઔર તમામ મુસલમાનો કે લીયે નસીહત કા ઝરીયા બના. આમીન.

ફેહરીસ્ત

બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ

ઈસ્લામી આદાબ

લેખક : મૌલાના મુખ્તાર અહમદ નદવી

ભાષાંતર : અબુ તલ્હા

પ્રથમ આવૃત્તિ : એપ્રિલ-૨૦૧૩
પ્રત : ૧૦૦૦

અનમોલ પ્રકાશન

૨૮, કબીર કોમ્પલેક્ષ, ગંજ બજાર પાસે,
નડીઆદ - ૩૮૭ ००૧. (ગુજરાત)
મો. ૯૮૯૮૦ ૮૮૨૬૬, ૦૨૬૮-૨૫૬૭૦૭૦
E-mail : moongraphics_india@yahoo.co.in

મુદ્રક : મૂન ગ્રાફિક્સ, નડીઆદ - ૯૮૯૮૦ ૮૮૨૬૬